

7. Παπαναστασίου Γ. Ορθογραφία της Ελληνικής γλώσσας [Електронний ресурс]/ Γ. Παπαναστασίου// Режим доступу: <http://www.abnet.agrino.org/htmls/G/G005htm>
8. Σακελλαριάδης Γ. Χ. Σύγχρονο λεξικό όρων και θεμάτων γλωσσολογικών.- Αθήνα.2006. - 478σ.
9. Τριανταφυλλίδης Μ. Νεοελληνική γραμματική της δημοτικής. - Θεσσαλονίκη. 2005.- 455σ.

SUMMARY

One of the most actual issues of modern linguistics of Greek language is the problem of orthography which is studied in the article. The author gives the full description of the history of the development of the orthography of Greek language, starting from ancient times till nowadays. The researcher shows all the stages of the formation of the monotonic system of the language from polytonic. Scientific works of the most famous linguists are analyzed in the given research as well.

Юлія Каллен

ТИПОЛОГІЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ У МИТНОМУ ДИСКУРСІ

В представленому дослідженні на матеріалі англійської мови розглядається типологія лексичних одиниць в митному дискурсі. Аналізується лексичний рівень митного дискурсу. Фахова лексика систематизується на типологічні групи. Надаються приклади, які підтверджують доцільність систематизації матеріалу, що досліджується.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Розширення міжнародних контактів, інтернаціоналізація та глобалізація суспільних відносин, – з одного боку, та антропоцентризм як методологічне підґрунтя дискурсології, – з іншого боку, зумовлюють необхідність всебічного аналізу мовних явищ. Зміни в суспільстві вимагають від працівників митних органів обов’язкове володіння однією з міжнародних мов [4], оскільки інтегрування України у світовий простір потребує подолання комунікативних бар’єрів, у тому числі мовних та вимагає успішного виконання прагматично обумовленого комунікативного завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В цьому контексті у центрі уваги постають питання митного дискурсу, його складових та оточення. Вивчення митного дискурсу є актуальним, але майже не дослідженим. Проведений аналіз існуючих лінгвістичних розвідок показує, що увага дослідників зосереджується на питаннях термінології [3], мови у сфері юриспруденції [7] та характеристиці наркотиків [5].

Не підлягає сумніву той факт, що поняття дискурсу розповсюджується на “всі види прагматично обумовленого та різного за своєю цілеспрямованістю мовлення” [2, с. 137], а його дослідження можливе тільки у зв’язку з певною “системою обмежень, які накладаються на необмежену кількість висловлень” [6, с. 33]. У цьому плані цікавим для нас є митний дискурс (далі – МД), який графічно відображається у професійно спрямованих текстах, тому що за Н. Фейрклау [8], термін дискурс позначає весь процес соціальної взаємодії, частиною якого є текст. Ми дотримуємося думки, що ці професійно спрямовані тексти, у свою чергу, на лексичному рівні виконують дві функції: номінативну (тобто називають поняття, процедуру тощо) та функцію відображення змісту (тобто відображають інформацію), що реалізовує дискурс. Зазначимо, що під лексичним рівнем в МД розуміємо вживання та функціонування різноманітних категорій лексичних одиниць.

Актуальність вивчення лексичного складу в МД підлягає аналізу у зв'язку з необхідністю адекватної передачі спеціальної інформації у текстах та документах професійного спрямування, що сприяє успішному виконанню прагматично обумовленого комунікативного завдання. Ґрунтуючись на зазначених теоретичних засадах, **метою** статті визначено проведення аналізу МД на лексичному рівні та систематизація арсеналу лексики, яка ще не була предметом спеціального аналізу. Об'єктом дослідження є типологія англомовних лексичних одиниць у текстах МД. Предметом дослідження є англомовні лексичні одиниці у текстах МД.

Зазначимо, що у нашому дослідженні поняття “лексичні одиниці”, “лексичний склад”, “лексична наповненість” та “лексика” використовуються як синонімічні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характерними рисами текстів в МД є інформативність (змістовність), логічність (послідовність, чіткий зв'язок між основною ідеєю й деталями), точність і об'єктивність, ясність і зрозумілість. У сфері лексики це припускає використання загальноновживаної та спеціальної лексики. Дійсно, мовною базою письмового МД є загальноновживана лексика нейтрального та книжного пласта, яка поєднується зі спеціальною та термінологічною (зокрема, термінами різних підмов). Під час використання загальноновживаної лексики у контексті документів або текстів відбувається видозміна (звуження) її семантичного діапазону. Існує значна кількість слів, які вживаються у значенні, властивому їм лише у цих текстах.

Розглянемо наступні приклади:

On 18 May 1995, while monitoring the loading of containers onto the vessel "CAM AZOBE EXPRESS", the service's attention was caught by a shipment of 12 containers about to be loaded [10, с. 9].

Перший приклад містить у собі такі загальноновживані слова, як *monitoring, loading, containers, vessel, service, shipment*, що в контексті митного дискурсу стають спеціальною фаховою лексикою. Позначаючи митну процедуру, *monitoring* стає митним терміном. Уживаючи іменник *service*, мають на увазі митну установу або службу в цілому. У цьому сенсі це слово є митним терміном. Словосполучення *loading of containers* також можна вважати митним терміном, тому що воно називає митну процедуру при експорті товару.

An inspection of the goods placed in the 12 containers at the time of loading enabled the Preventive Service to detect the same false tariff declaration [10, с. 9].

В другому прикладі загальноновживаний іменник *inspection* у словосполученні *an inspection of the goods* набуває значення митної процедури перевірки товару, що також стає спеціальною митною лексикою.

Поряд із спеціальною лексикою, в МД активно використовується лексика різноманітних підмов, як то економічна, юридична, науково-технічна ділова, тощо, яка стала невід'ємною частиною МД у зв'язку з продуктивним використанням у галузі митної справи. Тобто, багату лексичну забарвленість можна вважати однією із специфічних рис МД.

Значним для нашого дослідження став доробок А. Заслуженої [1, с. 383], спираючись на який, ми мали змогу розподілити лексику МД на відповідні типологічні групи: загальноновживаний

вокабуляр; кліше ділового стилю; лексика фінансово-економічного змісту; юридична лексика; назви торговельних знаків та марок; спеціальна термінологічна аббревіатура; фахова лексика (митна термінологія).

Розглянемо детальніше зазначену типологізацію МД.

Так, аналізуючи наведений нижче звіт “*Courier travelling in group*” про наркокур’єра, який переміщувався з трьома іншими людьми, доходимо висновку, що даний уривок тексту МД цілком складається із загальноживаного вокабуляра, за допомогою якого передається зміст інформації:

A 31 year old, British, IC1, female who bought her return ticket on a credit card booking from 'Going Places' in Nottingham, where she was born and lives, may be going places she hadn't considered. She was stopped on the 28th March by Gatwick's Dean Earl after arriving from Bridgetown on the T1H18. She was travelling with three other people, two of whom were released and the third bailed. A search of person revealed two kilos of cocaine, in two packages on her thighs [11, с. 8].

В іншому прикладі наведена інформація консультативного комітету Великобританії щодо введення нової системи прийому декларацій. Аналіз підтверджує тезу про те, що використання загальноживаної лексики також допомагає передавати певний зміст повідомлення.

From the 1 July our transit offices of departure, will no longer accept paper declarations. Traders who have yet to enrol as NCTS users are strongly advised to do so now so that they have sufficient time to become familiar with the system and thus avoid problems and delays in submitting their electronic declarations [12].

Певні кліше, як то *Clearance are the formalities necessary to satisfy customs officers; Clearance is given only after examining the records; the transport operations must be guaranteed; in accordance with the provisions of Article; must be performed under cover of* в МД представлені в різних сферах митної діяльності та дозволяють говорити про існування суто фахових клішованих виразів, які багаторазово повторюються в усталеній формі в конкретних документах, закріплюються за ними і функціонують як словесні штампи.

Лексика фінансово-економічного змісту широко представлена в текстах та документах, пов’язаних з експортно-імпортними процедурами та обкладанням податками (переважно тому, що в Великобританії, США, Канаді та ряді інших країн функції митниці та податкових органів представлені та виконуються однією державною установою). В прикладах 1)-4) лексика фінансово-економічного змісту (підкреслено нами у прикладі) ілюструє нашу тезу:

1) *This note is about the submission of invoices that do not specifically bear the full name and address of the claimant for supplies of services properly made to them. It tells you what information a valid tax invoice must contain and what you can do if an invoice does not meet these criteria* [12].

2) *pay your VAT in manageable instalments: the annual accounting scheme* [12].

3) *Moreover, the drawback system may be used only if no export refund has been set for the compensating products at the time the declaration of release for free circulation of the import goods is accepted* [13].

4) *They enforce the customs law related only to revenue collection by the inspection of goods and the classification and valuation of merchandise [14].*

Юридичну лексику, що вживається у МД, можна диференціювати на два різновиди: терміни загальноправового характеру (*legal requirement, enforcement powers, scope of the responsibility, the lodging of an appeal, violations, prosecution*) і власне митно-правові терміни, наявність яких ми спостерігаємо в наступних двох прикладах (підкреслено нами):

1) *Because of the increasing need to fight customs fraud (intellectual property rights violations, revenue fraud, and transshipment, for example), narcotic trafficking, money laundering, and export violation (trafficking in weapons and munitions, among others), those customs agencies with limited powers might require a greater range of enforcement authority [14].*

2) *The WCO's Expert Working Group on commercial fraud recommends the following set of enforcement powers (WCO 2004a): examination (compliance with the customs law); right of search (illegal importation and exportation); sampling; seizure; right to access documents; post-import and post-export audit; detention or arrest; charge; prosecution; restraint of assets; exchange of information; inquiries on behalf of other customs administrations [14].*

Якщо подивитися у звіти про товарообіг та справи про підробки або конфіскацію, то можна спостерігати, що назви торговельних знаків та марок, зустрічаються у МД дуже часто. Наприклад (підкреслено нами),

The cigarettes (of the “WEST” brand) were discovered inside a container which had arrived from Estonia, its final destination being Germany [10]. Або, *In June 1995, Mexico's trademark agency, the Institute of Industrial Property (“IMPI”), resolved a dispute over Mexican rights to the “Boss” trademark in favour of its international owner, German clothing manufacturer Hugo Boss [10].*

Абревіатури різноманітних назв використовуються в текстах митного дискурсу як частина фахової термінології: *VAT – Value Added Tax, IPRS – Intellectual property rights, IWS – International Wool Secretariat, ACTION – Alliance of Customs and Trade for the Interdiction of Narcotics, MOU – Memorandum of Understanding, BIMCO – Baltic and International Maritime Council, BASC – Business Anti-Smuggling Coalition, WCO – World Customs Organization, CIS – Central Information System, BDV – Brussels Definition of Value, DDS – Data Dissemination System*, позначають переважно назви програм, проєктів, організацій, об'єднань.

Як один з результатів аналізу, зазначимо, що функціонування аббревіатур підлягає певним правилам. Чим вищий ступінь офіційності, тим менша імовірність використання аббревіатур. У статутах, конвенціях, угодах аббревіатури майже не використовуються. У посланнях, підготовчих матеріалах, інструкціях аббревіатури вживаються значно частіше. Так, в інструкції до використання програми ACROSS [9], яка складається з 23 сторінок і призначена для внутрішнього вжитку, нами знайдено наступні аббревіатури: *Accelerated Commercial Release Operations Support System – ACROSS, Value Added Network – VAN, Customs Automated Data Exchange – CADEX, Customs Inspector – CI,*

Electronic Data Interchange – EDI, Harmonized System Code – HS Code, Paper Ready Money Down – Paper RMD.

Фахова лексика, або митна термінологія (під термінологією розуміємо лексичні одиниці, що передають точну назву певного поняття та відносяться до певної галузі) називає процедуру (підкреслено нами) *Goods brought into the customs territory of the Community shall, from the time of their entry, be subject to customs supervision* [13, с.14], процедурну дію *The summary declaration shall be lodged by:* [13, с 16], митний об'єкт *A customs warehouse may be either a public warehouse or a private warehouse* [13, с. 27] або режим *Goods in temporary storage shall be stored only in places approved by the customs authorities under the conditions laid down by those authorities* [13, с.24]. На нашу думку митна термінологія може складати окремий пласт в термінологічній системі англійської мови, але це напрямок для іншого дослідження.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проведений аналіз типології лексичних одиниць МД підтверджує, що правильний добір лексики реалізовує дискурс та допомагає успішному виконанню прагматично направленої комунікативної завдання.

Практична спрямованість нашої лінгвістичної розвідки полягає в уточненні фахової митної термінології та типології лексичних одиниць в МД. Саме уточнення і удосконалення системи фахової митної термінології допоможе курсантам і працівникам митної служби України, а також іншим особам, які безпосередньо працюють з митною документацією, оволодіти та засвоїти використання спеціальних термінів митної тематики для практичних потреб укладання, реферування та перекладу текстів цієї категорії та кращого розуміння структури та змісту тексту та окремих слів, що в свою чергу, дозволяє успішно виконувати прагматично направлене комунікативне завдання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми філології та американські студії: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. 24-25 квітня 2008 р.: За заг. ред. А.Г. Гудманяна, О.Г. Шостак. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2008. – 425 с.
2. Арутюнова Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В.Н. Ярцевой, – М: Сов. Энциклопедия, 1990. – С. 136-137
3. Горбань О. Д. Використання термінологічних словосполучень в „Українсько-російсько-англійському словнику митних термінів” // Митна політика України в контексті європейського вибору: проблеми та шляхи їх вирішення: Матеріали науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2003. – 256 с.
4. Гмирко В. П. Кваліфікаційні характеристики посадових осіб Державної митної служби України. – Дніпропетровськ: АМСУ. – 1998. – 20 с.
5. Коваленко К. Г., Матвійчук Л. М. Characteristic of controlled drugs (in the work of customs) / Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі: тези II міжнародної науково-практичної конференції курсантів, студентів та молодих учених. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – 338 с.
6. Шевченко И. С., Морозова Е. И. Дискурс как мыслекоммуникативное образование // Лінгвістичні й дидактичні проблеми іншомовної комунікації. – Вісник ХНУ. – Харків: Константа, 2003. – № 586. – С. 33 – 38.
7. Яшина Л. І. Мова у сфері юриспруденції // Митна політика України в контексті європейського вибору: проблеми та шляхи їх вирішення: Матеріали науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2003. – 256 с.

8. Fairclough N. Critical Discourse Analysis. – Longman, 1995.
9. Accelerated Commercial Release Operations Support System.
10. Special Commercial Fraud Information Bulletin. October – 1995. 19 pages.
11. RESTRICTED – INTELLIGENCE. APRIL, 99.
12. www.hmrc.gsi.gov.uk
13. COUNCIL REGULATION (EEC) No 2913/92 of 12 October 1992 establishing the Community Customs Code.
14. www.worldbank.org

SUMMARY

This paper deals with lexical units in Customs Discourse. The research is made on English linguistic material. Lexical level of Customs Discourse is analyzed, in which all the professional lexics divided into typical groups.

Тетяна Лугова

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА ШКОЛА УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА І М. С. ГРУШЕВСЬКИЙ

Стаття присвячена вивченню особливостей розвитку українського літературознавства від періоду становлення української науки про літературу до початку ХХ століття, зосереджуючись, головним чином, на історико-літературних працях представників культурно-історичної школи, що домінувала у вітчизняному літературознавстві протягом тривалого часу. Аналізуються перші спроби написання вітчизняних історико-літературознавчих досліджень, що мають концептуальний характер, та їхній вплив на погляди українських учених першої третини ХХ століття, зокрема М. С. Грушевського.

Українське літературознавство починало створювати свою міцну теоретичну базу в другій половині ХІХ століття. Це був складний період теоретичних пошуків, зародження й функціонування різних концепцій, що разом викристалізували принципи, критерії та методологію тоді ще молодій науки про літературу.

Дослідники національної літератури, кожен, залежно від індивідуальних особливостей, специфіки сприйняття й оцінювання літературних текстів та історико-літературного контексту певної доби, вдавалися до спроб теоретичного узагальнення досвіду історичного розвитку української літератури. У працях українських літературознавців намічалися тенденції теоретичного осмислення суті цих методів, їх евристичних можливостей, умов ефективного використання, але більшою мірою цей процес виявився на початку ХХ століття. У другій же половині ХІХ століття він тільки набрав обертів, синтезуючи й упорядковуючи ті теоретико-літературні знання, на які спиралися дослідники літератури в процесі її вивчення.

Українські літературознавці й фольклористи в цей час почали усвідомлювати, що як ніколи назріла потреба у ґрунтовному дослідженні національного літературного процесу в усьому його розмаїтті та неповторності. Можна стверджувати, що вирішальним поштовхом до цього послужив відомий заклик німецького філософа-просвітителя Й.-Г. Гердера, проголошений ним ще у другій половині ХVІІІ століття, щодо вивчення національних літератур. А найголовніше те, як зазначає С.В.